

Wspomnienie pośmiertne o doc. drze Wacławie Krajskim (1899—1974)

Посмертное воспоминание о доц. докт.
Вацлаве Крайском (1899—1974)

Doc. Dr Wacław Krajski (1899—1974) — Obituary Note

12 lipca 1974 r. zmarł doc. dr Wacław Krajski, emerytowany pracownik administracji leśnej, resortu leśnictwa i leśnych placówek naukowych, zasłużony wieloletni działacz Polskiego Towarzystwa Leśnego.

W. Krajski urodził się 19 IX 1899 r. w m. Ataki nad Dniestrem w byłej Besarabii (obecnie Mołdawska SRR). Ojciec Jego był lekarzem. Szkołę średnią (Szkoła Handlowa na prawach gimnazjum) ukończył w Mohylowie Podolskim w 1919 r. ze złotym medalem. W 1920 r. przybył do Polski i w tymże roku rozpoczął studia w Akademii Rolniczej w Bydgoszczy; ukończył ją w 1922 r. jako dyplomowany rolnik. Następnie studiował na Oddziale Lasowym Wydziału Rolniczo-Lasowego Politechniki Lwowskiej i w r. 1926 uzyskał dyplom inżyniera leśnika z wynikiem celującym. Z dniem 1 I 1927 r. rozpoczął pracę w administracji lasów państwowych, początkowo jako adiunkt leśny w nadl. Waliły Dyrekcji Lasów Państwowych w Siedlcach. W dn. 4 VII 1930 r. złożył egzamin dla pracowników państwowych I kategorii w Min. Roln. i Ref. Roln. 15 VIII 1930 r. został przeniesiony do DLP w Siedlcach, gdzie był początkowo referendarzem w Wydziale Administracji i Inspekcji, a z dn. 1 IV 1934 r. został mianowany kierownikiem Oddziału Hodowli i Ochrony Lasów. 15 VIII 1937 r. został przeniesiony na takie samo stanowisko w DLP w Białowieży, z równoczesnym pełnieniem obowiązków stałego zastępcy kierownika Biura Produkcji Drzewa. Na tym stanowisku pracował do września 1939 r.

Z okresu pracy w DLP w Siedlcach i Białowieży pochodzą pierwsze publikacje W. Krajskiego w prasie fachowej, a także kontakty z Instytutem Badawczym Lasów Państwowych w Warszawie. Pierwszy artykuł opublikował w 1930 r., następnie pisał na temat nasiennictwa leśnego i zwalczania szkodliwych owadów. Łącznie w latach 1930—1938 opublikował W. Krajski 6 artykułów.

W latach 1930—1937 działał również społecznie w Związku Zawodowym Leśników, Oddział w Siedlcach, m. in. jako wiceprezes Zarządu Oddziału.

Po zajęciu w 1939 r. Białowieży przez wojska radzieckie i po zlikwidowaniu DLP pracował od 15 X 1939 r. w Oddziale Urządzania Lasu w Białowieży jako taksator leśny. 10 II 1940 r. został wraz z rodziną przesiedlony do Zachodniej Syberii (Okręg Nowosybirski), gdzie pracował jako robotnik leśny. We wrześniu 1941 r. przesiedlił się do okręgu Namangan w Uzbeckiej SRR i tam pracował początkowo w kołchozie, a następnie jako technik budowlany. Po zorganizowaniu się Związku Patriotów Polskich w Uzbeckiej SRR został (20 IV 1944 r.) etatowym pracownikiem

Zarządu Głównego ZPP działającego w Moskwie, jako przewodniczący Zarządu Okręgowego na Okręg Namangan. W tym charakterze brał udział w licznych zjazdach ZPP. Po zakończeniu wojny zajmował się sprawą repatriacji ludności polskiej z ZSRR do Polski, przy czym od listopada 1945 r. był Pełnomocnikiem Polskiej Delegacji do Polsko-Radzieckiej Komisji Mieszanej w Moskwie do spraw opcji i repatriacji w okręgu Namangan. W uznaniu tej działalności Krajowa Rada Narodowa przyznała Mu w styczniu 1946 r. Brązowy Krzyż Zasługi. Planową akcję repatriacji przeprowadził w maju 1946 r., a w czerwcu eskortował pociąg repatriacyjny z 1500 osobami z Uzbeckiej SRR i przybył do Polski.

Już 1 VII 1946 r. podjął W. K r a j s k i pracę w Ministerstwie Leśnictwa w Departamencie Zagospodarowania Lasów na stanowisku inspektora w Wydziale Hodowli i Ochrony Lasów. W listopadzie 1948 r. przeszedł do pracy w Biurze Wojskowym Ministerstwa Leśnictwa i zajmował kolejno stanowiska: inspektora, st. inspektora i naczelnika Wydziału Planowania. 1 V 1951 r. został przeniesiony do Instytutu Badawczego Leśnictwa w Warszawie, gdzie powierzono Mu funkcję wicedyrektora (mianowany z dn. 1 XI 1951 r.) i stanowisko samodzielnego pracownika nauki. Wicedyrektorem IBL był 6 lat, w niełatwym dla kraju okresie politycznym i gospodarczym, a jednocześnie w okresie licznych zmian organizacyjnych, znacznego rozwoju, wzrostu roli i znaczenia Instytutu. 1 IV 1957 r. zrezygnował na własną prośbę, motywowaną złym stanem zdrowia, ze stanowiska wicedyrektora i przeszedł do pracy w Zakładzie Ekonomiki Leśnictwa IBL.

1 IV 1964 r. przeniósł się do Pracowni Badań Ekonomicznych Leśnictwa i Drzewnictwa Zakładu Gospodarki Górskiej Polskiej Akademii Nauk, na stanowisko docenta etatowego, i tam pracował do czasu przejścia na emeryturę z końcem 1969 r.

Lata powojenne to okres intensywnej pracy W. Krajskiego na polu piśmiennictwa leśnego i twórczości naukowej, a także w zakresie organizacji nauk leśnych. W pierwszych latach — a więc w okresie pracy w Ministerstwie Leśnictwa — pisał głównie na tematy materializmu dialektycznego w leśnictwie i postępu leśnictwa w ZSRR, stając się uznanym autorytetem w tym zakresie. Tłumaczył również wiele z literatury radzieckiej, m. in. na zlecenie i dla potrzeb IBL. Do r. 1951 opracował ok. 50 rozpraw, artykułów, recenzji i tłumaczeń książek itp., w znacznej części opublikowanych w fachowych czasopismach leśnych i rolniczych, a także przyrodniczych. Od początku lat pięćdziesiątych w twórczości W. K r a j s k i e g o pojawiają się coraz liczniej publikacje z zakresu ekonomiki, a następnie i historii leśnictwa, a początkowe prace popularnonaukowe, recenzje i tłumaczenia są zastępowane przez oryginalne rozprawy naukowe. W wyniku tego w końcu 1954 r. Rada Naukowa przy IBL wystąpiła z wnioskiem o nadanie W. K r a j s k i e m u tytułu naukowego docenta, przy czym dwaj recenzenci uznali dwie Jego prace („Zagadnienia rozwoju drzew i drzewostanów” — z zakresu przyrodniczych podstaw leśnictwa oraz „Z zagadnień rozwoju gospodarstwa leśnego” — z zakresu ekonomiki leśnictwa), jako odpowiadające wymaganiom pracy kandydackiej (doktorskiej). Uchwałą z dn. 28 XI 1955 r. Centralna Komisja Kwalifikacyjna dla Pracowników Nauki przyznała W. K r a j s k i e m u tytuł naukowy docenta. Natomiast stopień naukowy doktora uzyskał znacznie później, już w okresie pracy w Prac. Badań Ekonomicznych Leśn. i Drzewn. PAN, na podstawie rozprawy pt. „Ekonomiczne podstawy

melioracji leśnych”, wykonanej jeszcze w Zakładzie Ekonomiki Leśnictwa IBL. Obrona pracy doktorskiej i przyznanie stopnia naukowego doktora nauk leśnych miały miejsce w IBL 6 I 1966 r. Promotorem pracy był prof. dr Tadeusz M o l e n d a.

Szczególnie wiele cennych prac W. Krajskiego powstało od r. 1957. Z zakresu ekonomiki leśnictwa można przykładowo wymienić: opracowanie pt. „Z rozważań o celach i zadaniach współczesnej polityki leśnej” (1958) — w której to pracy autor wykazał, że współczesna polityka leśna powinna mieć i w większości wypadków ma na względzie nie tylko utrzymanie powierzchni lasów, ale i ich zwiększenie z uwagi na kluczową rolę lasów w gospodarce narodowej i jako czynnika ochronno-hydrologicznego. Szereg prac dotyczy ekonomicznych podstaw i skutków różnych zabiegów z zakresu zagospodarowania lasu (uprawy drzew szybko rosnących, cięć pielęgnacyjnych, melioracji leśnych), a także oceny zasobów leśnych i perspektyw rozwojowych produkcji i konsumpcji drewna w szerszym aspekcie geograficznym oraz innych zagadnień ekonomiki leśnej. Opracował także kilka referatów dotyczących ekonomiki leśnej i organizacji pracy w leśnictwie (na podstawie literatury radzieckiej) do wydawnictwa periodycznego „Postępy techniki w leśnictwie za granicą” oraz szereg innych artykułów.

Powstało również w tym okresie wiele prac W. K r a j s k i e g o z zakresu historii leśnictwa. Na szczególne podkreślenie zasługują publikacje obrazujące dzieje czasopism „Sylwan” i „Las Polski” oraz PTL.

Ogólna liczba publikacji W. K r a j s k i e g o wynosi ok. 150, a liczba wykonanych przez Niego opracowań jest z pewnością większa o kilkadziesiąt.

Odrębnym i bardzo cennym wkładem W. K r a j s k i e g o do rozwoju polskiego piśmiennictwa leśnego była Jego praca redaktorska. Przez wiele lat wchodził w skład komitetów redakcyjnych „Lasu Polskiego” (1951—1957) i „Sylwana” (1960—1971), brał również udział w pracach redakcyjnych wszystkich większych poczynaniach wydawniczych PTL, a więc opracowań zbiorowych: „Dzieje lasów, leśnictwa i drzewnictwa w Polsce” (1965), „Leśnictwo polskie w okresie drugiej wojny światowej” (1967), „Twórcy i organizatorzy leśnictwa polskiego na tle jego rozwoju” (1974), „Mała Encyklopedia Leśnictwa”. Był też redaktorem podręcznika pt. „Zagadnienia ekonomiki leśnictwa” (1969). W większości tych prac zbiorowych był również autorem. Należy przy tym podkreślić, że w komitetach redakcyjnych nie był nigdy „członkiem honorowym”, a w pracy redakcyjnej wykazywał ogromną pracowitość i sumienność.

Kolejnym nurtem działalności W. K r a j s k i e g o był udział w pracach różnych komisji, komitetów i zespołów związanych z rozwojem nauki, szkolnictwa i praktyki leśnej, jak np. Podsekcji Leśnictwa — Sekcji Biologii i Nauk Rolniczych I Kongresu Nauki Polskiej (1950—1951), Komisji Leśnictwa Rady Głównej do Spraw Nauki i Szkolnictwa Wyższego (1951), Komitetu Ekologicznego PAN (1952), Komitetu Nagród Państwowych w dziedzinie postępu technicznego (1952), Tymczasowej Rady Naukowej Zakładu Ekologii PAN (1952), Komisji Naukowej Leśnictwa i Komitetu Nauk Rolniczych PAN (1954), Wojewódzkiego Komitetu Ochrony Przyrody przy Prez. WRN w Warszawie (1953—1965).

Nie można również pominąć aktywnej pracy W. K r a j s k i e g o w organizacjach politycznych i społecznych. Od 31 XII 1946 r. był człon-

kiem PPR, a następnie PZPR i pełnił odpowiedzialne funkcje partyjne, m. in. w IBL. Z pracy w organizacjach społecznych, zwłaszcza związanych z leśnictwem, szczególnego podkreślenia i omówienia wymaga działalność W. K r a j s k i e g o w PTL. Włączył się w nurt jego pracy w pierwszych miesiącach reaktywowania PTL po wojnie. W latach 1948—1953 działał w Oddziale Warszawskim oraz występował wielokrotnie na walnych zjazdach. W 1953 r. wszedł w skład Zarządu Głównego, a w 1954 r. został wybrany wiceprzewodniczącym ZG i pełnił tę funkcję przez lat 18, do roku 1972. Przez długi ten okres czasu wykonywał swe obowiązki sumiennie i starannie, niósł trud mało efektywnej codziennej pracy, był zawsze do dyspozycji Towarzystwa i uczestniczył we wszystkich jego akcjach i poczynaniach. Brał również czynny udział w pracach Komisji: Ekonomiki Leśnej i Historii Leśnictwa. Za zasługi dla PTL odznaczony został w 1957 r. Złotą Odznaką Honorową PTL, a w 1972 r. na Zjeździe Delegatów w Krakowie nadano Mu godność członka honorowego.

W uznaniu pracy zawodowej i społecznej otrzymał też liczne odznaczenia państwowe, a więc oprócz już wyżej wymienionych: Srebrny Krzyż Zasługi (1948), Złoty Krzyż Zasługi i Medal X-lecia Polski Ludowej (1955), Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski (1965) i Odznakę 100-lecia Państwa Polskiego (1967 r.).

W ostatnich latach życia pogarszający się stan zdrowia coraz bardziej utrudniał Mu działalność w PTL, a także pracę naukową, publicystyczną i dokumentacyjną (przez wiele lat wykonywał dla Zakładu Informacji Naukowo-Technicznej i Ekonomicznej IBL tzw. analizy dokumentacyjne, a więc krótkie streszczenia artykułów z czasopism rosyjskich i francuskich, publikowane częściowo w „Sylwanie”). Zmarł w Warszawie, po długiej i ciężkiej chorobie.

Wacław K r a j s k i był człowiekiem skromnym i bezinteresownym, dalekim od zabiegów o korzyści materialne i wyróżnienia. Cechowały Go spokój i rozwaga oraz wysoka kultura w obcowaniu z ludźmi, a więc zalety charakteru szczególnie cenne dla zespołów, w których pracował. Mógł być wzorem rzadko spotykanej, nieprzeciętnej pracowitości. W zachowanych opiniach o Nim, wnioskach o awans itp., spotkać można często takie określenia jak: gruntowne przygotowanie fachowe, wieloletnie doświadczenie i dokładna znajomość całokształtu zagadnień wchodzących w zakres administracji lasów państwowych, wyjątkowa pracowitość i sumienność, leśnik-naukowiec o wysokich kwalifikacjach i dużej praktyce leśnej. W wypadku W. K r a j s k i e g o były to sformułowania prawdziwe i zawierające głęboką treść.

Pogrzeb W. K r a j s k i e g o odbył się w dn. 16 VII 1974 r. w Warszawie na Cmentarzu Komunalnym (dawny wojskowy) na Powązkach. W imieniu Instytutu Badawczego Leśnictwa i PTL zasługi Zmarłego omówił prof. dr Stanisław T y s z k i e w i c z.

WYKAZ WAŻNIEJSZYCH PUBLIKACJI DOC. DRA WACŁAWA KRAJSKIEGO

1. Uwagi w sprawie żywicowania. „Aktualne Wiadomości Leśnicze”. R. Z.: 1930, nr 26.
2. Jaka powinna być gospodarcza wyluszcznia nasion. „Las Polski” R. 16: 1936, nr 12.

3. Z aktualnych zagadnień nasiennictwa. „Kalendarz leśny informacyjny na rok 1937”. R. 12.
4. Kilka uwag o skuteczności dotychczasowych sposobów walki z chrabąszczem. „Kalendarz leśny... na 1938 r.” R. 18.
5. Walka z szeliniakiem sosnowcem przy pomocy środków chemicznych. „Kalendarz leśny... na 1938 r.” R. 18.
6. W odpowiedzi p. drowi N u n b e r g o w i na artykuł „W sprawie chrabąszcza” w zeszycie 4 „Lasu Polskiego” z 1938 r. „Las Polski” R. 18: 1938, nr 9.
7. Niektóre zagadnienia leśnictwa w świetle dialektycznego materializmu. „Sylwan” R. 92: 1948, z. 2/4.
8. Leśne pasy ochronne jako czynnik gospodarki zasobami przyrody. „Sylwan” R. 94: 1950, z. 1.
9. Twórczość M o r o z o w a w świetle walki o postępowe kierunki w leśnictwie radzieckim. „Las Polski” R. 24: 1950, nr 7.
10. Zagadnienia cen drewna i wartości lasu w gospodarce socjalistycznej. „Sylwan” R. 94: 1950, z. 4.
11. Leśnictwo i przemysł leśny w planie sześcioletnim. PWRiL, Warszawa 1951.
12. Wybrane zagadnienia z hodowli lasu i drzewostanów w świetle agrobiologii. PWRiL, Warszawa 1951.
13. O hodowli selekcyjnej niektórych gatunków drzew leśnych w oparciu o zasady nowej biologii. „Sylwan” R. 95: 1951, z. 2.
14. O postępowych elementach twórczości Józefa P a c z o s k i e g o. „Las Polski” R. 25: 1951, nr 6.
15. Ochrona przyrody w Polsce i potrzeby gospodarki leśnej. „Postępy Wiedzy Rolniczej” R. 3: 1951, z. 3/4.
16. Zadania PNTL (Polskiego Naukowego Towarzystwa Leśnego) w okresie budowy podstaw socjalizmu. „Sylwan” R. 95: 1951, z. 3/4.
17. Zagadnienia hodowli selekcyjnej drzew leśnych. PWRiL, Warszawa 1952.
18. Próba analizy procesów przerzedzania się drzewostanów jednogatunkowych. „Postępy Wiedzy Rolniczej” R. 5: 1953, z. 5.
19. W kwestii tzw. „walki o byt” i „konkurencji wewnątrzgatunkowej” w drzewostanach. „Sylwan” R. 97: 1953, z. 4.
20. Zagadnienia rozwoju i hodowli drzewostanów. PWRiL, Warszawa 1955.
21. Z zagadnień rozwoju gospodarstwa leśnego. „Roczniki Nauk Leśnych” T. 8: 1955.
22. Kilka uwag o roli i znaczeniu czasopism „Las Polski” w okresie międzywojennym. „Sylwan” R. 100: 1956, z. 8.
23. „Sylwan” — pomnik polskiej kultury i polskiego leśnictwa. „Sylwan” R. 100: 1956, z. 7.
24. 30 lat „Lasu Polskiego”. „Las Polski” R. 30: 1956, nr 6.
25. Kilka uwag o obecnej sytuacji w naukach biologicznych. „Las Polski” R. 31: 1957, nr 9.
26. 75 lat społecznej, kulturalnej i naukowej działalności PTL. „Sylwan” R. 101: 1957, z. 11.
27. Z historii i tradycji zjazdów leśników polskich. „Las Polski”. R. 31: 1957, nr 8.
28. O zasobach leśnych świata i ich wykorzystaniu. „Sylwan” R. 102: 1958, z. 2.
29. Z rozważań o celach i drogach współczesnej polityki leśnej. „Sylwan” R. 102: 1958, z. 11.
30. Jubileusz pracy naukowej i zawodowej prof. dra Jana Jerzego K a r p i ń s k i e g o. „Sylwan” R. 104: 1960, z. 11.
31. Wystąpienie Władysława S z a f e r a w sprawach ochrony przyrody na Walnym

- Zgromadzeniu członków Galicyjskiego Towarzystwa Leśnego w 1909 r. „Sylwan” R. 104: 1960, z. 10.
32. Ekonomiczne założenia intensyfikacji produkcji leśnej. „Prace IBL” nr 233, 1961.
 33. Podstawy ekonomiczne uprawy drzew szybko rosnących. „Prace IBL” nr 222, 1961.
 34. Ekonomiczne podstawy melioracji leśnych. „Prace IBL” nr 254, 1963.
 35. Nauka — bezpośrednią siłą wytwórczą społeczeństwa. „Sylwan” R. 107: 1963, z. 2.
 36. Skutki ekonomiczne cięć pielęgnacyjnych. „Biul. IBL” nr 1. (w zeszycie „Prace IBL nr 257/263).
 37. (Wspólne z A. Żabko-Potopowiczem) Władysław Tyniecki (1833—1912) (oraz) Prace... z zakresu leśnictwa. „Sylwan” R. 108: 1964, z. 4.
 38. Z dyskusji nad zagadnieniami wartości lasu i cen drewna w ZSRR. „Sylwan” R. 108: 1964, z. 5.
 39. Piśmiennictwo, szkolnictwo i zrzeszenia leśne (od połowy XIX wieku do I wojny światowej). W: Dzieje lasów, leśnictwa i drzewnictwa w Polsce, Warszawa 1965, s. 282—304.
 40. Ekonomiczny sens melioracji leśnej. „Sylwan” R. 110: 1966, nr 4.
 41. Perspektywy rozwojowe produkcji i konsumpcji drewna w Europie. „Sylwan” R. 110: 1966, nr 7.
 42. Lasy Białorusi i problem podniesienia ich zasobności. „Sylwan” R. 111: 1967, nr 8.
 43. Aktualne problemy badawcze z zakresu historii leśnictwa i drzewnictwa w Polsce. „Sylwan” R. 112: 1968, nr 4.
 44. Zagadnienia ekonomicznej oceny tak zwanych „darmowych” dóbr przyrody. „Sylwan” R. 112: 1968, nr 3.
 45. Zagadnienia produktywności w gospodarstwie leśnym. „Sylwan” R. 112: 1968, nr 8.
 46. Z zagadnień ekonomicznej oceny zasobów leśnych. „Sylwan” R. 112: 1968, nr 9.
 47. Ekonomiczne przesłanki zwiększania produktywności lasów i gospodarstwa leśnego. „Sylwan” R. 113: 1969, nr 9.
 48. Z zagadnień leśnictwa i drzewnictwa na terenach górskich Kaukazu i wybrzeża czarnomorskiego. „Sylwan” R. 113: 1969, nr 2.
 49. Elementy ekonomiki pielęgnowania drzewostanu wpływające na zwiększenie produktywności lasu. „Sylwan” R. 114: 1970, nr 1.
 50. Zagadnienia produktu, wartości i ceny w gospodarstwie leśnym. „Folia Forestalia Polonica” Ser. A. Z. 16, 1970.
 51. Prasa polska o problemach leśnictwa i drzewnictwa. „Sylwan” R. 115: 1971, nr 9.
 52. Produkcyjność a produktywność w leśnictwie. W: Z zagadnień zwiększenia produktywności lasów w Polsce. Warszawa 1971, s. 57—70.
 53. Sylwan warszawski. W: Twórcy i organizatorzy leśnictwa polskiego na tle jego rozwoju. Warszawa 1974, s. 131—136.
 54. Galicyjskie Towarzystwo Leśne i Sylwan lwowski. W: Twórcy i organizatorzy... s. 243—253.

Bohdan Szymański